

Open forum

Moeten er nog arbeiders, bedienden en ambtenaren zijn?

'Parler vrai als credo', vanuit deze ingesteldheid lanceerde het VBO bij de jaarwende een bijgewerkte versie van haar (reeds in 2004 opgesteld) economisch relanceplan 'Strategie 2010'. Dit document droeg de weinig verhullende titel 'Groeï en jobs: taboes overboord'. Vanuit eenzelfde ingesteldheid gebruikten de media de voor zichzelf sprekende headline '30 000 ambtenaren te veel in België' om een van de vele strategische VBO-aanbevelingen rond 'minder overheid' voor het voetlicht te brengen. Een schot in de roos, zo bleek, voortgaand op de stroom reacties onder de vorm van lezersbrieven en vrije tribunes.

Het onderscheid arbeiders, bedienden, ambtenaren is niet alleen voor ons arbeidsverhoudingenstelsel en ons arbeidsrecht een belangrijk gegeven, ook op de arbeidsmarkt speelt dit onderscheid nog een belangrijke rol. De ambitie om dit onderscheid weg te werken is een evergreen in vele regeringsverklaringen of gemeenschappelijke verklaringen van sociale partners. Het 'parler vrai' van het VBO leek ons een gepaste voorzet om eens te gaan kijken hoe dit onderscheid zich op de arbeidsmarkt vertaalt. In de bijdrage **'Statuten in beweging. Over blauwe kiel, witte boorden en grijze mantelpakjes'** gaan Wim Herremans en Hann Thoné na hoe de belangrijkste arbeidsmarktrends van de voorbije tien jaar zoals feminisatie, vergrijzing, toenemende scholarisatie, flexibilisering en tertiërisering zich, al of niet op verschillende wijze, manifesteren binnen de arbeiders-, bedienden- en ambtenarengroepen.¹

In zijn analyse over het overheidsoptreden stelde het VBO onder meer: "Wat echter opvalt is dat in ons land, waar ontelbare adviesorganen en professoren zowat alle maatschappelijke vraagstukken

grondig bestudeerd hebben, deze laatste nooit echt een punt gemaakt hebben van een internationale vergelijking van de kostprijs van onze publieke sector. Misschien is dit toeval, misschien ook niet." Deze vaststelling legden we voor aan enkele collega's van het Leuvense Instituut voor de Overheid. In **'Achter de cijfers. Aandachtspunten bij het vergelijken van overheden'** gaan Wouter van Dooren, Nick Thijs en Miekatrien Sterck in op de beperktheden van zulke internationale vergelijkingen. De titel van het onderzoeksrapport waarop dit artikel zich baseert is veelzeggend: 'What you see is not necessarily what you get.' Centrale stelling van de auteurs: er wordt veel vergeleken, maar de datakwaliteit is bedenkelijk.

Tevens schetsen Nick Thijs, Christophe Pelgrims en Annie Hondégheem in **'Een nieuwe managementcultuur in de publieke sector'** de krachtlijnen van de Copernicus- (federaal) en Beter Bestuurlijk Beleid-hervormingen (Vlaams) waarmee recent de werkwijze en functionering van de overheid werd getransformeerd. De introductie van mandaatsystemen binnen de overheid, zo besluiten de auteurs, hebben de ambtenaren anders doen denken en een andere taal doen spreken dan tien jaar geleden. De hervormingen die nog aan de gang zijn, mogen wel niet in de retoriek blijven steken. De toekomst zal moeten uitwijzen of de managementautonomie zal gerespecteerd blijven en of er zal tegemoet gekomen worden aan het principe *'let managers manage'*.

In zijn nota stelt het VBO dat de overheid *"naast een afbouw van het aantal personeelsleden ook een aantal niet-essentiële taken zou moeten uitbesteden, andere taken efficiënter zou moeten invullen en de overstap zou moeten bevorderen van amb-*

tenaren naar het bedrijfsleven.” In de bijdrage **‘Openbare diensten, hefboom voor een toekomstgerichte aanpak’** geeft Luc Hamelinck² in een persoonlijke repliek invulling aan de opdrachten die de overheid zou moeten en kunnen waarmaken. Hij stelt een gebrek aan visie en ambitie vast over de toekomst van de openbare sector – hoewel openbare diensten hét instrument zijn om belangrijke maatschappelijke doelstellingen te realiseren – en zet een aantal toekomstsporen uit.

In de VBO-analyse is er, toeval of niet, één ‘taboe’ dat klaarblijkelijk niet overboord moet worden ge-gooid, het wordt toch niet aangereikt als een van de te remediëren knelpunten op de arbeidsmarkt. Het betreft de zinvolheid en houdbaarheid van het onderscheid arbeiders-bedienden. Nochtans vormt de harmonisering een evergreen in het sociaaleconomisch overleg tussen de sociale partners én een aandachtspunt in de federale regeringsverklaring. Ferre Wyckmans³ brengt in **‘Bedienden of arbeiders gewenst, een gekleurd debat’** een persoonlijke reflectie over dit harmoniseringsdebat. Dit debat is niet gebaat met wat hocus-pocus-gehaspel of schrapping of verschuiving van enkele begrippen in de wet op de arbeidsovereenkomsten, zo stelt de auteur. Immers, als er vandaag een nieuwe wet zou geschreven worden, zou die ook een onderscheid in werknemersgroepen voorzien, andere dan vandaag weliswaar, maar zeker een onderscheid. Hij suggereert dan ook enkele andere punten en ambities in de discussies over de harmonisering in te

brengen dan enkel de vervanging van het begrip ‘arbeider/bediende’ door ‘werknemer’.

Eén andere economisch belangrijke groep op onze arbeidsmarkt komt in dit Open Forum en in de VBO-nota niet aan bod: de zelfstandigen. Unizo stelde onlangs een representatief staal van Vlaamse zelfstandige ondernemers de vraag *‘Indien u alles kan overdoen, zou u opnieuw zelfstandige worden?’*. Uit het persbericht dat Unizo daarover publiceerde, blijkt dat 76% van de ondernemers met spijt over hun vroegere keuze, nu zouden kiezen om werknemer in de privésector te worden. Achttien procent onder hen zou bij een nieuwe beroepskeuze opteren voor het ambtenarenstatuut. Voor de zelfstandigen lijkt het afschaffen van arbeiders-, bedienden- en ambtenarenstatuten geen toekomstoptie.

Peter van der Hallen
Steunpunt WAV

Noten

1. Hierbij wordt dankbaar gebruik gemaakt van data die we verzamelden en analyseerden op vraag van het BBTK in functie van hun Statutair Congres van mei 2006.
2. Luc Hamelinck is voorzitter van ACV-Openbare Diensten.
3. Ferre Wyckmans is algemeen secretaris van LBC-NVK.